

Tomasz Kuźma

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0003-1144-8954

**EUROPEIZACJA PROCESU CYWILNEGO
JAKO ŚRODEK PROWADZĄCY
KU JEGO PRZYSPIESZENIU –
ROZWAŻANIA WOKÓŁ EUROPEJSKIEGO POSTĘPOWANIA
W SPRAWACH DROBNYCH ROSZCZEŃ
W KONTEKŚCIE UNORMOWAŃ PROCEDURALNYCH
STANU EPIDEMII**

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest analiza wprowadzonych ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹ rozwiązań proceduralnych w kontekście przepisów o europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń i treści rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń. W szczególności poruszone zostaną zagadnienia dotyczące zwiększenia pisemności postępowania cywilnego, a ponadto w tym kontekście zasygnalizowane zostaną rozwiązania istniejące w europejskich postępowaniach transgranicznych od lat, a które w świetle m.in. rozwiązań wprowadzonych poszczególnymi zapisami ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych² budzą kontrowersje, w szczególności fakultatywność rozprawy, możliwość prowadzenia postępowania za pomocą środków porozumiewania się na odległość, elektroniczna wymiana korespondencji czy też poszerzenie możliwości rozpoznania spraw na posiedzeniu niejawnym.

¹ Dz.U. 2019, poz. 1469 ze zm., dalej: ustawa z dnia 4 lipca 2019 r.

² Dz.U. 2020, poz. 374 ze zm., dalej: ustawa z dnia 2 marca 2020 r.

Europejskie postępowanie w sprawach drobnych roszczeń – uwagi ogólne

Europejskie postępowanie w sprawach drobnych roszczeń źródło swojego unormowania znajduje w treści rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń. Odzwierciedleniem wskazanej regulacji w polskim porządku prawnym są art. 505²¹–505²⁷ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego³. Zgodnie z treścią art. 505²¹ § 1 k.p.c. sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, jeżeli spełnione są warunki określone w przepisach rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń⁴.

W powyższym kontekście wskazać należy, iż jak stanowi art. 2 zd. 1 rozporządzenia 861/2007 ma ono zastosowanie w sprawach transgranicznych do spraw cywilnych i handlowych bez względu na rodzaj sądu lub trybunału w przypadku, gdy wartość przedmiotu sporu, z wyłączeniem wszystkich odsetek, wydatków i kosztów, nie przekracza 5 tysięcy euro w momencie wpłynięcia formularza pozwu do właściwego sądu lub trybunału. Zgodnie natomiast z definicją art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007 przez sprawę transgraniczną rozumie się sprawę, w której przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie sądu lub trybunału rozpatrującego sprawę.

Dla uniknięcia nieporozumień oraz bagatelizowania zagadnienia w tym miejscu warto w kilku słowach pozbyć się wrażenia, które może się pojawić w kontekście nazwy „europejskie postępowanie w sprawach drobnych roszczeń”⁵. Nadmienić należy bowiem, że roszczenia, które ustawodawca europejski, a zanim ustawodawca krajowy określa roszczeniami drobnymi dotyczą roszczeń, w przypadku których wartość przedmiotu sporu, z wyłączeniem wszystkich odsetek, wydatków i kosztów, nie przekracza 5 tysięcy euro, o czym stanowi art. 2 ust 1 przywołanego rozporządzenia nr 861/2007. Warto zwrócić więc uwagę, analizując jedynie pobieżnie kurs waluty euro, że na gruncie polskim górna granica dla tego rodzaju roszczeń będzie wynosić około 20 tysięcy zł. W świetle więc aktualnej treści art. 505¹ § 1 k.p.c. drobne roszczenia można traktować analogicznie jak roszczenia nadające się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym. Mając zaś na uwadze dokonaną ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. nowelizację i poszerzenie zakresu normowania przedmiotu postępowania uproszczonego,

³ Dz.U. 2020, poz. 1575 ze zm., dalej: k.p.c.

⁴ Dz.Urz.U.E.L 199 z 31 lipca 2007 r., s. 1, ze zm., dalej: rozporządzenie nr 861/2007.

⁵ W tytule angielskiej wersji językowej rozporządzenia nr 861/2007 użyto sformułowania *European Small Claims Procedure*.

dostrzec trzeba, że tego rodzaju sprawy stanowią znaczącą liczbę w ogólnej sumie postępowań toczących się przed sądami rejonowymi. Powyższe uniemożliwia potraktowania tego rodzaju roszczeń jako wartych pominięcia w rozważaniach czy też uzasadniających brak namysłu nad przyspieszeniem postępowań ich dotyczących.

Zasygnalizować należy jednocześnie, że rozporządzenie nr 861/2007 nie ma zastosowania w szczególności do spraw podatkowych, celnych lub administracyjnych ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej, jak również do spraw dotyczących stanu cywilnego oraz zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych osób fizycznych, stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa lub związku uznawanego na mocy przepisów mających zastosowanie do takiego związku za mający skutki porównywalne do skutków małżeństwa, obowiązków alimentacyjnych wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, testamentów i dziedziczenia, w tym obowiązków alimentacyjnych powstających w związku ze śmiercią, upadłości, układow i innych podobnych postępowań, ubezpieczeń społecznych, sądownictwa polubownego, prawa pracy, najmu lub dzierżawy nieruchomości, z wyłączeniem powództw dotyczących roszczeń pieniężnych, naruszenia prywatności i dóbr osobistych, w tym zniesławienia (art. 2 ust. 1 zd. 2 oraz ust. 2 rozporządzenia nr 861/2007).

W uzasadnieniu projektu⁶ ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁷ wskazano, że celem uregulowania europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń jest uproszczenie, przyspieszenie i zmniejszenie kosztów związanych z ich dochodzeniem. Postępowanie to nie wypiera jednak krajowych postępowań przewidzianych w tym samym celu, lecz ma stanowić alternatywę względem nich. Powyższe założenia ustawodawcy krajowego wynikają bezpośrednio i są tożsame z unormowanym w art. 1 rozporządzenia nr 861/2007 jego celem. Przepis ten stanowi bowiem, że europejskie postępowanie w sprawach drobnych roszczeń ma na celu uproszczenie i przyspieszenie postępowania spornego dotyczącego drobnych roszczeń w sprawach transgranicznych, a także obniżenie kosztów. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń jest dostępne stronom jako alternatywa dla istniejących postępowań przewidzianych w prawie państw członkowskich.

Zaznaczyć należy w kontekście sygnalizowanego założenia europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń, jakim jest także obniżenie kosztów postępowania, że w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁸ w art. 27b wskazano, że od pozwu w sprawie rozpozna-

⁶ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk 949 z dnia 9 września 2008 r.

⁷ Dz.U. 2008, nr 234, poz. 1571.

⁸ Dz.U. 2020, poz. 755 ze zm., dalej: u.k.s.c.

wanej w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń pobiera się opłatę stałą w kwocie 100 zł. W kontekście zróżnicowanej w art. 13 ust. 1 u.k.s.c. wysokości opłat sądowych niewątpliwie ustanowienie opłaty stałej w ramach europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń z perspektywy powoda dochodzącego tego rodzaju roszczenia przed sądem stanowi swoistą zachętę w ramach wymogów fiskalnych związanych ze wspieraniem powództwa.

W kontekście dalszych rozważań należy zaznaczyć również, że zgodnie z treścią art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007 europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń jest postępowaniem pisemnym. Sąd lub trybunał przeprowadza rozprawę tylko wtedy, jeżeli uzna, że wydanie orzeczenia nie jest możliwe na podstawie pisemnych dowodów, lub jeżeli wnosi o to strona. Sąd lub trybunał może oddalić taki wniosek, jeżeli uzna, że w okolicznościach danej sprawy rozprawa nie jest konieczna do rzetelnego przeprowadzenia postępowania. Postanowienie o oddaleniu wniosku uzasadniane jest na piśmie, ale nie podlega odrębnemu zaskarżeniu bez zaskarżenia samego orzeczenia. Ponadto w świetle art. 9 ust. 2 i 4 rozporządzenia, którego odzwierciedleniem na gruncie krajowym był art. 505²² k.p.c. w swym pierwotnym brzmieniu, zaś aktualnie tę rolę wypełnia art. 271¹ k.p.c. oraz art. 505²² § 2 k.p.c., sąd lub trybunał może dopuścić przeprowadzenie dowodu z pisemnych zeznań świadków, biegłych lub stron. Sąd lub trybunał może przeprowadzić dowód z opinii biegłych lub z zeznań ustnych tylko wówczas, gdy wydanie orzeczenia nie jest możliwe na podstawie innych dowodów.

Konsekwencje wprowadzenia stanu epidemii dla postępowań cywilnych

Zauważyć należy, iż na podstawie § 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego⁹ w okresie od 14 marca 2020 r. do odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej ogłoszono stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. 20 marca został on odwołany¹⁰, zaś w jego miejsce ogłoszono stan epidemii na podstawie § 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii¹¹. Jednocześnie na podstawie nieobowiązującego już art. 15z ust. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. wskazano, że w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego

⁹ Dz.U. 2020, poz. 433 ze zm.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. 2020, poz. 490).

¹¹ Dz.U. 2020, poz. 491 ze zm.

z powodu COVID¹² nie przeprowadza się rozpraw ani posiedzeń jawnych z wyjątkiem rozpraw i posiedzeń jawnych w sprawach pilnych, wymienionych w art. 14a ust. 4 i 5 tej ustawy.

Powyższe okoliczności skutkowały koniecznością większego namysłu i wykorzystania rozwiązań występujących dotychczas na gruncie europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń i przewidzianych w rozporządzeniu nr 861/2007, jak również tych wprowadzonych ustawą z dnia 4 lipca 2019 r., tj. w szczególności fakultatywności przeprowadzenia rozprawy, możliwości prowadzenia rozprawy z wykorzystaniem środków umożliwiających komunikowanie się na odległość, a także przeprowadzenia dowodów z zeznań świadków i przesłuchania stron na piśmie czy elektronicznej wymiany korespondencji. Powyższe zyskało nadto na znaczeniu na skutek wprowadzenia do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. przepisów art. 15zsz¹ i art. 15zsz².

Fakultatywność rozprawy i poszerzenie możliwości rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym

Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym zostało przewidziane w art. 148¹ § 1 k.p.c., zgodnie z którym sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Treść powyższego przepisu przekonuje, że wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, bez przeprowadzenia rozprawy, obwarowane jest szeregiem warunków merytorycznych wynikających z okoliczności faktycznych sprawy. Najistotniejszą gwarancją przewidzianą dla stron jest jednak ustanowiona w art. 148¹ § 2 k.p.c. możliwość złożenia w pierwszym piśmie wniosku o przeprowadzenie rozprawy, co czyni rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym niedopuszczalnym. W kontekście europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń zauważyć należy, że rozporządzenie nr 861/2007 w treści art. 5 ust. 1a przewiduje, że strona ma prawo złożyć wniosek o przeprowadzenie rozprawy, który jednak nie jest dla sądu rozpoznającego sprawę bezwzględnie wiążący, jak w przypadku art. 148¹ § 2 k.p.c. – wniosek taki może bowiem podlegać oddaleniu, jeżeli sąd uzna, że

¹² Dostrzec można pewnego rodzaju niekonsekwencję terminologiczną, gdyż stan zagrożenia epidemiologicznego oraz stan epidemii został wprowadzony z uwagi na rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV-2, zaś w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. mowa jest o chorobie COVID. Powyższe uchybienia legislacyjne nie powinny jednak wpływać na zastosowanie przepisów ustawy z dnia 2 marca 2020 r.

w okolicznościach danej sprawy rozprawa nie jest konieczna do rzetelnego przeprowadzenia postępowania.

W powyższym kontekście należy zauważyć, iż zgodnie z treścią art. 15zszs¹ pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, jeżeli uzna rozpoznanie sprawy za konieczne, zaś przeprowadzenie wymaganych przez ustawę rozprawy lub posiedzenia jawnego mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w nich uczestniczących i nie można przeprowadzić ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, a żadna ze stron nie sprzeciwiła się przeprowadzeniu posiedzenia niejawnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia ich o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. Przepis ten daje możliwość reakcji stronom postępowania na zamiar przeprowadzenia posiedzenia niejawnego, zaś złożenie sprzeciwu obliguje do odstąpienia od przeprowadzenia takiego posiedzenia. Sprzeciw co do przeprowadzenia posiedzenia niejawnego jest wyrazem chęci skorzystania przez strony z możliwości zwykłej interakcji w toku rozprawy i pozwala uniknąć arbitralności decyzji co do ograniczenia zasady jawności oraz publicznego rozpoznania sprawy cywilnej¹³.

Możliwość wpływu stron na rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym przedstawia się zgoła odmiennie w sytuacji, o której mowa w art. 15zszs² ustawy z dnia 2 marca 2020 r., zgodnie z którym jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów k.p.c. postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w całości, sąd może zamknąć rozprawę i wydać orzeczenie na posiedzeniu niejawnym po uprzednim odebraniu od stron lub uczestników postępowania stanowisk na piśmie. Warunkiem zamknięcia rozprawy i wydania orzeczenia na posiedzeniu niejawnym jest przeprowadzenie całości postępowania dowodowego oraz odebranie pisemnego stanowiska na piśmie. Zauważyć należy, iż aktualnie obowiązujące przepisy k.p.c. pozwalają na przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości bez konieczności przeprowadzenia rozprawy. Przekonuje o tym fakt, że wszelkie postanowienia, w tym dowodowe, sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym, co wprost wynika z treści art. 148 § 3 k.p.c. Ponadto należy zwrócić uwagę, że stosownie do treści art. 243² k.p.c. dokumenty znajdujące się w aktach sprawy lub do nich dołączone stanowią dowody bez wydawania odrębnego postanowienia. Trzeba również podkreślić, że sąd na posiedzeniu niejawnym może dopuścić dowód z zeznań świadka i przesłuchania stron na piśmie (art. 271¹ k.p.c.; art. 271¹ k.p.c. w zw. z art. 304 zd. 3 k.p.c.). Powyższe prowadzi do wniosku, że w sytuacji, w której dowodami w sprawie są wyłącznie dokumenty bądź też przeprowadzono dowody z osobowych źródeł na piśmie, sąd może zobowiązać strony do złożenia stanowisk na piśmie (które zastępują w tym

¹³ J. Gołaczyński, A. Zalesińska, *Nowe technologie w sądach na przykładzie wideokonferencji i składania pism procesowych i doręczeń elektronicznych w dobie pandemii COVID-19*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 12, s. 638.

przypadku głosu końcowe stron), a następnie zamknąć rozprawę i wydać orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, czemu strony nie będą się mogły sprzeciwić. Zauważyć należy przy tym, że zamknięcie rozprawy na podstawie art. 15zsz² ustawy z dnia 2 marca 2020 r., w przeciwieństwie do sytuacji, z jaką mam do czynienia tradycyjnie na jawnej rozprawie, w trakcie której o zamknięciu rozprawy decyduje przewodniczący, wydając zarządzenie¹⁴, wymagać będzie postanowienia sądu. Wydaje się jednak, że zastosowanie art. 15zsz² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. powinno być ograniczone jedynie do tych spraw, w których doszło do otwarcia rozprawy. W sytuacji, w której nie zapadła decyzja co do otwarcia rozprawy (art. 155 § 1 k.p.c.) i wywołania sprawy (art. 210 § 1 k.p.c.), brak jest możliwości wydania postanowienia o zamknięciu rozprawy. W takim przypadku powinna znaleźć zastosowanie procedura, o której mowa w art. 15zss¹ pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r., umożliwiająca stronom sprzeciwienie się co do przeprowadzenia posiedzenia niejawnego.

Elektroniczna wymiana korespondencji

Zgodnie z treścią art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007 powód wszczyna europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń, wypełniając formularz pozwu i składając go we właściwym sądzie lub trybunale bezpośrednio, za pośrednictwem poczty lub innych środków komunikacji, takich jak faks lub poczta elektroniczna, akceptowanych przez państwo członkowskie, w którym wszczyna się postępowanie.

Wskazać należy, iż zgodnie z treścią art. 4 ust. 2 rozporządzenia państwa członkowskie powiadamiają Komisję Europejską o środkach komunikowania, które mogą zaakceptować. Polska zakomunikowała Komisji, że w tym zakresie akceptuje jedynie postać papierową pisma procesowego. Z informacji przekazanych Komisji Europejskiej w trybie art. 25 ust 1 pkt b) rozporządzenia nr 861/2007 wynika, że w zdecydowanej większości państw członkowskich Unii Europejskiej możliwe jest wnoszenie pisma inicjującego postępowanie w sprawach drobnych roszczeń drogą elektroniczną bądź to poprzez specjalne oprogramowanie, które wymaga instalacji (Austria), bądź poprzez przesłanie dokumentu pocztą elektroniczną przez profesjonalnego pełnomocnika (Włochy, Holandia). W niektórych państwach wniesienie pisma procesowego poprzez pocztę elektroniczną wymaga późniejszego jego przedłożenia w toku postępowania (Słowacja, Estonia). Wniesienie pisma inicjującego postępowanie w sprawach drobnych roszczeń poprzez pocztę elektroniczną bez żadnych ograniczeń możliwe jest m.in. w Chorwacji, Malcie, Rumunii czy Irlandii¹⁵.

¹⁴ P. Telenga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, Kraków 2017, art. 224, s. 408.

¹⁵ https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-354-pl.do (29.11.2020).

Problem braku dostępności wymiaru sprawiedliwości dla stron postępowań cywilnych poprzez kontakt za pośrednictwem poczty elektronicznej został dostrzeżony w szerszym zakresie w sytuacji, w której doszło do zamknięcia sądów na skutek zagrożenia epidemicznego związanego z rozprzestrzenianiem się wirusa wywołującego chorobę COVID-19. W projekcie z dnia 26 marca 2020 r., który dotyczył nowelizacji ustawy z dnia 2 marca 2020 r.¹⁶, zaproponowano dodanie art. 15zzv, zgodnie z którym w czasie stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii lub w przypadku zaprzestania działania operatora pocztowego świadczącego usługi powszechne pismo procesowe strony mogłoby zostać wniesione do sądu przy użyciu platformy ePUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych lub za pomocą poczty elektronicznej. Pismo w takiej sytuacji miało być uważane za wniesione z chwilą wprowadzenia go do środka komunikacji elektronicznej i nadania na adres poczty elektronicznej sądu wskazany na stronie internetowej sądu (ust. 1). Pismo procesowe strony powinno być opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym, jednak jeśli adres poczty elektronicznej został wskazany we wcześniejszym piśmie procesowym, a tożsamość strony nie budzi wątpliwości, pismo procesowe tej strony może mieć formę dokumentową bez konieczności opatrzenia kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Forma dokumentowa w szczególności mogła mieć postać cyfrowego odwzorowania pisma opatrzonego odręcznym podpisem (ust. 2 i 3). Pismo procesowe strony nadane w powyższy sposób miało być uznawane za równoważne pismu opatrzonemu własnoręcznym podpisem (ust. 4). Przewidziano także możliwość uzupełnienia ewentualnych braków formalnych tak wniesionego pisma (ust. 5), formę cyfrową załączników do niego dołączanych (ust. 6), brak obowiązku bezpośredniego doręczania pism wnoszonych elektronicznie pomiędzy profesjonalnymi pełnomocnikami (ust. 7), odpowiednie stosowanie tych unormowań do korespondencji sądowej kierowanej do stron (ust. 8) oraz szereg wyjątków, w których zastosowanie procedury wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem poczty elektronicznej nie znajduje zastosowania.

Projektowany art. 15zzv nie uzyskał jednak akceptacji ustawodawcy i w toku prac parlamentarnych nie znalazł swojego miejsca w treści uchwalonej 31 marca 2020 r. nowelizacji¹⁷ ustawy z dnia 2 marca 2020 r.

Podkreślenia wymaga jednak, że w procedurze cywilnej z biegiem czasu coraz szersze zastosowanie zdaje się zyskiwać możliwość posługiwania się pocztą elektroniczną w ramach toczących się postępowań. Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. wprowadzony został art. 132 § 1³ k.p.c., zgodnie z którym występujący w spra-

¹⁶ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 299.

¹⁷ Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020, poz. 568 ze zm.).

wie profesjonalni pełnomocnicy doręczają sobie nawzajem pisma procesowe bezpośrednio wyłącznie w postaci elektronicznej, jeżeli złożą sądowi zgodne oświadczenia odpowiedniej treści i podadzą do wiadomości sądu używane do tego dane kontaktowe, w szczególności adres poczty elektronicznej lub numer faksu. Nadto adresy poczty elektronicznej mogą być wykorzystywane w ramach prowadzonej pomiędzy stronami mediacji (art. 183⁹ § 2 k.p.c.). Co istotne, korespondencja ze stronami postępowania za pośrednictwem poczty elektronicznej została wprost przewidziana w przywróconym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych¹⁸, gdzie w art. 458³ § 1 k.p.c. wskazano, że pozew powinien zawierać też wskazanie adresu poczty elektronicznej powoda albo oświadczenie powoda, że nie posiada takiego adresu. Analogiczny wymóg odniesiono do pierwszego pisma pozwanego wnoszonego po doręczeniu odpisu pozwu (art. 458³ § 2 k.p.c.), zaś niespełnienie tych wymogów przez strony uznaje się za brak formalny pisma uniemożliwiający nadanie mu prawidłowego biegu. Przedstawienie przez strony uczestniczące w procesie prowadzonym na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych adresów poczty elektronicznej ma na celu w gruncie rzeczy jedynie przesłanie im pouczeń, stosownie do treści art. 458⁴ § 2 k.p.c., co w konsekwencji, biorąc pod uwagę również treść art. 205² k.p.c., spowoduje, że objętość tradycyjnej korespondencji w tego rodzaju postępowaniach ulegnie zmniejszeniu. Należy przychylić się do interpretacji, zgodnie z którą w przytoczonych przepisach postępowania w sprawach gospodarczych chodzi o adres strony nawet w sytuacji, gdy jest ona reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika¹⁹. Powyższe potwierdza założenie ustawodawcy przyjęte na gruncie art. 205² § 3 k.p.c. o bezpośrednim doręczaniu pouczeń stronie także tej, która korzysta z profesjonalnej reprezentacji w postępowaniu²⁰.

Zasygnalizować należy w tym miejscu, że swego rodzaju przywiązanie polskiej procedury do pisma procesowego jako materialnego dokumentu opatrzonego własnoręcznym podpisem jawić się może dla coraz bardziej z informatyzowanego społeczeństwa jako przywiązanie do sformalizowanych, niezyciowych przepisów, które odrywają się od swojego celu. Trudno jest bowiem racjonalnie wytłumaczyć osobie nieznającej praktycznych realiów pracy prawnika powodów, dla których nie można złożyć pisma procesowego w sądzie *via* e-mail, podczas gdy w sposób elektroniczny można zapisać dziecko do przedszkola, zaciągnąć niebagatelną pożyczkę, nie widząc i nie słysząc bankiera, czy też uzyskać świadczenie 500+.

¹⁸ Art. 458¹–458¹³ k.p.c.

¹⁹ T. Jamróz, P. Lewandowski [w:] *Postępowanie cywilne po nowelizacji. Komentarz dla pełnomocników procesowych i sędziów*, red. B. Karolczyk, Warszawa 2020, s. 316.

²⁰ M. Białecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, art. 205², s. 478.

Przeprowadzanie rozprawy na odległość

Ustawą z dnia 14 maja 2020 r.²¹ do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. wprowadzono także art. 15zszs¹ pkt 1, zgodnie z którym w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. rozprawę lub posiedzenie jawne przeprowadza się przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, z tym że osoby w nich uczestniczące nie muszą przebywać w budynku sądu, chyba że przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego bez użycia tych urządzeń nie wywoła nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób w nim uczestniczących. Treść powyższego przepisu w sposób jednoznaczny przekonuje, że w okresie stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 zasadą jest przeprowadzanie rozprawy lub posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość.

Zaznaczyć trzeba przy tym, iż rozróżnienie rozprawy i posiedzenia jawnego w wyżej przytoczonym przepisie art. 15zszs¹ pkt 1 należy ocenić krytycznie. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w świetle art. 148 § 1 k.p.c. każda rozprawa jest posiedzeniem jawnym²². Stąd też przepis ten powinien odnosić się do posiedzeń jawnych w ogólności bez ich uszczegóławiających dystynkcji bądź też wskazywać, że ma zastosowanie do rozpraw i innych posiedzeń jawnych.

Podkreślenia wymaga, że w świetle treści art. 15zszs¹ pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. wyróżnić można dwa rodzaje procedowania w ramach odmiejscowionego posiedzenia jawnego. Użycie przez ustawodawcę sformułowania, że osoby uczestniczące nie muszą przebywać w budynku sądu, wskazuje, że możliwa jest sytuacja, w której posiedzenie odbędzie się za pośrednictwem urządzeń technicznych umożliwiających ich przeprowadzenie na odległość, zaś osoby w nim uczestniczące będą przebywać w budynku sądu lub poza nim.

Sformułowanie „przebywać w budynku sądu” może wywoływać wątpliwości w zakresie tego, o jaki sąd chodzi, w szczególności czy osoba, która zamierza uczestniczyć w posiedzeniu przeprowadzanym zdalnie, ma się stawić w budynku sądu rozpoznającego sprawę, czy też w jakimkolwiek sądzie, który w ramach pomocy prawnej ma zapewnić takiej osobie możliwość udziału w posiedzeniu za pośrednictwem dostępnych temu sądowi urządzeń technicznych, a także czy interpretacja przywoływanego art. 15zszs¹ pkt 1 w kontekście sensu jego wprowadze-

²¹ Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. 2020, poz. 875 ze zm.).

²² J. Parafianowicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2020, art. 148, s. 457; E. Stefańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Art. 1–505(38)*, red. M. Manowska, Warszawa 2015, art. 148, s. 418.

nia pozwala na przyjęcie, że uczestnictwo w rozprawie przeprowadzanej na odległość może się odbywać w budynku sądowym. Odpowiedzi na to pytanie należy szukać, jak się wydaje, w celach wprowadzenia tego rodzaju unormowań. W uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 14 maja 2020 r.²³ brak jest jednak motywów dla wprowadzenia art. 15zszs¹, gdyż projekt ten w swej pierwotnej wersji nie zakładał ustanowienia ram prawnych dla procedowania sądu cywilnego w ramach rozpraw przeprowadzanych zdalnie. Jednak wskazówką interpretacyjną w tym zakresie jest sam tytuł ustawy, do której wprowadzono omawiane unormowania. Celem tego aktu prawnego, jak również poszczególnych zamieszczonych w nim rozwiązań unormowań ma być zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie COVID-19 oraz innych chorób zakaźnych.

W tym kontekście nie sposób nie dostrzec, że z perspektywy sensu prowadzenia rozprawy na odległość art. 15zszs¹ pkt 1 ww. ustawy nie powinien być odczytywany w sposób, który za zasadę przyjmowałby stawiennictwo uczestniczących w niej osób w budynku sądu. Wprowadzenie możliwości procedowania za pośrednictwem środków umożliwiających komunikację na odległość należy bowiem wykorzystywać w ten sposób, by zmniejszać mobilność osób, które mają wziąć udział w rozprawie, a także ograniczyć ich liczbę w budynkach sądowych. Stąd też sam fakt, że ustawodawca przyjął rozwiązanie, w ramach którego poszczególne osoby nie muszą (czyli literalnie rzecz ujmując – mogą) przebywać w budynku sądu, nie powinien być rozumiany jako wprowadzenie możliwości ich uczestniczenia w rozprawie na sali sądowej.

Powyższe prowadzi do wniosku, że posiedzenie przeprowadzane przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku nie powinno zakładać obecności uczestniczących w nim osób (co oczywiście, poza składem orzekającym) w budynku sądu, i to niezależnie od tego, czy chodzi o budynek sądu orzekającego, czy też innego sądu, który zapewnić miałby infrastrukturę techniczną. Zasadą powinno być więc uczestniczenie w posiedzeniu jawnym bez konieczności stawiennictwa w sądzie.

Podkreślenia wymaga, że przeprowadzenie posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających komunikację na odległość nie jest rozwiązaniem nieznanym polskiej procedurze cywilnej sprzed daty wprowadzenia art. 15 zszs¹ ww. ustawy. Zgodnie z treścią art. 151 § 2 k.p.c. przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających jego przeprowadzenie na odległość. W takim przypadku uczestnicy postępowania mogą brać udział w posiedzeniu sądowym, gdy przebywają w budynku innego sądu, i dokonywać tam czynności procesowych, a przebieg czynności procesowych transmituje się z sali sądowej sądu prowadzą-

²³ Rządowy projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2, druk nr 344.

cego postępowanie do miejsca pobytu uczestników postępowania oraz z miejsca pobytu uczestników postępowania do sali sądowej sądu prowadzącego postępowanie. Mając na uwadze treść przytoczonego powyżej przepisu, dostrzec należy, że wskazano w nim jednoznacznie, że w posiedzeniu przeprowadzanym na skutek wydanego na jego podstawie zarządzenia uczestnicy postępowania mogą brać udział wyłącznie w sytuacji przebywania w budynku innego sądu. Jest to więc sytuacja odmienna od unormowanej w art. 15zszs¹ pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r., w której wskazano, że nie ma konieczności zapewnienia obecności uczestników postępowania w budynku jakiegokolwiek sądu. Nie jest trafne więc zapatrywanie, zgodnie z którym istnienie art. 151 § 2 k.p.c. czyni zbędnym regulację art. 15zszs¹ pkt 1²⁴. Porównanie treści tych przepisów prowadzi bowiem do wniosku, że o ile w pierwszym przypadku mamy do czynienia z fakultatywną decyzją przewodniczącego co do przeprowadzenia posiedzenia na odległość przy wykorzystaniu infrastruktury sądowej, to w przepisach ustawy z dnia 2 marca 2020 r. chodzi o obligatoryjne co do zasady przeprowadzanie posiedzeń przy użyciu środków komunikacji na odległość bez konieczności przemieszczenia się uczestników postępowania do budynku sądu.

W kontekście poczynionych uwag podkreślenia wymaga też, że przeprowadzenie rozprawy przy użyciu środków technicznych porozumiewania się na odległość przewidziane zostało również w ramach europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszezeń. Przekonuje o tym art. 505²³ w zw. z art. 5 ust. 1a rozporządzenia nr 861/2007. Wskazać należy, iż zgodnie z treścią art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007 w przypadku, gdy przeprowadzenie rozprawy zostało uznane za konieczne, rozprawę taką przeprowadza się z wykorzystaniem wszelkich odpowiednich środków technicznych porozumiewania się na odległość, takich jak wideokonferencja lub telekonferencja, dostępnych dla sądu lub trybunału, chyba że – ze względu na szczególne okoliczności danej sprawy – wykorzystanie takich środków nie byłoby właściwe z punktu widzenia rzetelnego przeprowadzenia postępowania. Przytoczony przepis, podobnie jak art. 15zszs¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 r., przewiduje, że zasadą jest przeprowadzenie rozprawy (jeżeli w ogóle do niej dojdzie – por. art. 5 ust. 1a rozporządzenia nr 861/2007) na odległość przy użyciu właściwych do tego urządzeń, zaś wyjątkiem jest odstępianie od takiego sposobu procedowania.

Z powyżej wskazanych unormowań, a w szczególności dat ich wprowadzenia do polskiej procedury cywilnej, płynie wniosek, że sytuacja związana z wprowadzonym stanem epidemii ujawniła, że pomimo istnienia w systemie prawnym możliwości przeprowadzania posiedzeń przy wykorzystaniu urządzeń umożliwiających komunikację na odległość ich dotychczasowa obecność nie została odnotowana

²⁴ Ł. Wydra [w:] *Ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Komentarz*, red. K. Szmid, Warszawa 2020, Legalis, komentarz do art. 15zszs¹, tezy punktu 17.

w szerokim zastosowaniu, co skutkowało pojawieniem się – także wśród profesjonalistów – wrażenia, że rozwiązania te są całkowicie nowe i dotychczas nieznan²⁵.

Przeprowadzanie dowodów z osobowych środków dowodowych na piśmie

Rozporządzenie dotyczące europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń w zmienionym przed 3 lata art. 9 ust. 2 przewiduje, że sąd lub trybunał może dopuścić przeprowadzenie dowodu z pisemnych zeznań świadków, biegłych lub stron. Odzwierciedleniem tego przepisu w k.p.c. jest art. 505²⁵, który w swej pierwotnej treści przewidywał możliwość złożenia zeznań przez świadka na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. Aktualnie przepis ten został uchylony z uwagi na wprowadzenie przepisu ogólnego dotyczącego możliwości złożenia pisemnych zeznań przez świadka, tj. art. 271¹ k.p.c., który jest w swej treści identyczny z treścią uchylonego przepisu art. 505²⁵ § 1 k.p.c. Inspiracja europejskim postępowaniem w sprawach drobnych roszczeń jest tu więc ewidentna. Stąd też podnoszone w części publikacji mających za swój przedmiot treść nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. argumenty traktujące pisemne zeznania świadka jako swego rodzaju *novum* nieznanie procedurze cywilnej należy uznać za nietrafione²⁶. Podkreślić trzeba bowiem, że tego rodzaju sposób przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka znany były k.p.c. od daty wprowadzenia art. 505²⁵ k.p.c., tj. od 12 grudnia 2008 r.

W świetle treści art. 304 zd. 3 k.p.c. uznać należy, iż możliwe jest również przeprowadzenie na piśmie dowodu z przesłuchania stron. Przepis ten wskazuje bowiem, że do przesłuchania stron i składania przyrzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków, z wyjątkiem przepisów o środkach przymusowych. Skoro tak, to niewątpliwie odpowiednie zastosowanie powinien znaleźć także art. 271¹ k.p.c. Nietrafne jest więc stanowisko, zgodnie z którym w aktualnie obowiązującym stanie prawnym brak jest możliwości przesłuchania strony w formie pisemnej²⁷.

²⁵ W powyższym zakresie por. „Odmrażanie” sądów. RPO pyta Ministra Sprawiedliwości o funkcjonowanie sądów – w tym o zdalne rozprawy, <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/odmrazanie-sadow-rpo-pyta-ms-o-funkcjonowanie-sadownictwa> (29.11.2020); wywiad z wicedziekanem OIRP w Warszawie Włodzimierzem Chrościkiem, *Rozprawy online? Nowości zawsze budzą opory*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1494609,chroncik-rozprawy-online-nowosci-zawsze-budza-opory-wywiad.html> (29.11.2020); A. Łukaszewicz, *Sędziowie niechętni procesom online*, „Rzeczpospolita” z 5 listopada 2020 r.

²⁶ S. Jaworski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian*, Warszawa 2019, s. 184.

²⁷ M. Dziurda, *Dowód z zeznań świadka na piśmie*, „Palestra” 2019, nr 11, s. 104; M. Orecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembruski, Warszawa 2020, art. 505²⁵, s. 1328.

Podsumowanie

Zasygnalizowane powyżej rozwiązania, które swoje pierwotne unormowanie znajdowały w rozporządzeniu nr 861/2007 dotyczącym europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń, a które w szerszym zakresie przeniknęły do postępowania cywilnego na skutek nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r., a nadto zyskały na znaczeniu w związku z wprowadzeniem stanu epidemii i nowelizacji ustawy z dnia 2 marca 2020 r., prowadzą do wniosku, że postępowanie cywilne, a mówiąc szczegółowo, praktyka jego prowadzenia, nabrała cech znanych dotychczas głównie europejskim postępowaniom transgranicznym, które w ramach swojej fakultatywności nie miały powszechnego oddziaływania na codzienność wymiaru sprawiedliwości. Projektowane zmiany, które zostały wprowadzone na skutek nowelizacji z dnia 4 lipca 2019 r., nie zostały przewidziane jako mające stanowić remedium dla postępowania cywilnego prowadzonego w warunkach stanu epidemii. Jednak wykorzystanie możliwości pisemnego przeprowadzania dowodów w sytuacji konieczności ograniczenia kontaktów międzyludzkich pozwoliło zmniejszyć skutki wyhamowania toczących się postępowań. Oczywiście jest jednak, że korzystanie z tego rodzaju sposobu przeprowadzania dowodów winno być dopuszczane z rozwagą, w sprawach, w których zakres sporności nie sprzeciwia się temu. Wydaje się, że będzie to wykluczone w tych postępowaniach, w których świadek miałby zostać skonfrontowany z pozostałym materiałem dowodowym (np. zdjęciami, mapami), bądź też w sytuacji, gdyby miał zidentyfikować innych uczestników postępowania jako sprawców zdarzeń, wykonawców czynności itp. Nie ulega jednak wątpliwości, że w postępowaniach, które swoim zakresem przedmiotowym obejmują drobne roszczenia (bez elementu transgraniczności), dowód z pisemnych zeznań świadków czy przesłuchania stron ma szansę przyspieszyć postępowanie. Ten zaczerpnięty z rozporządzenia nr 861/2007 sposób przeprowadzania dowodów znajduje również uzasadnienie w postępowaniach, które z uwagi na stan epidemii nie mogą się toczyć w ramach dotychczas znanego nurtu postępowania cywilnego. Konieczność minimalizowania przemieszczania się stron postępowania i kontaktów z innymi ludźmi sprzyja tendencji nie tylko do technologicznych zmian prowadzenia rozpraw, ale także do zwiększenia pisemności postępowania, co jakkolwiek sprzyja szybkości postępowania, to jednak może budzić uzasadnione wątpliwości w zakresie zadośćuczynienia zasadzie prawa obywateli do sądu, zasadzie jawności, bezpośredniości oraz ustności postępowania cywilnego.

Jednak należy zauważyć, że w ramach całokształtu unormowań obowiązujących we wciąż trwającym stanie epidemii zdaje się na dobre kształtować nowy rodzaj postępowania przyspieszonego, zdecydowanie odrębny od dotychczas znanego przebiegu uregulowanego w k.p.c. Zasada się on w głównej mierze na ograniczeniu zasady ustności i zdecydowanie pisemnym przebiegu postępowa-

nia, zwłaszcza w sprawach, w których nie występuje potrzeba przeprowadzenia dowodów z zeznań świadków i przesłuchania stron. Złożenie pozwu w takiej sytuacji wywołuje potrzebę jego doręczenia stronie pozwanej, która przy zastosowaniu art. 205³ § 2 k.p.c. zostaje zobowiązana do złożenia odpowiedzi na pozew i przedstawienia wszelkich dowodów pod rygorem bezwarunkowej utraty prawa do ich powoływania w dalszym toku postępowania. Następnym krokiem jest przeprowadzenie rozprawy przy użyciu urządzeń umożliwiających komunikację na odległość bądź też podjęcie decyzji w przedmiocie skierowania sprawy na posiedzenie niejawne, po ewentualnym przeprowadzeniu dowodów przy zastosowaniu art. 271¹ k.p.c. W sytuacji braku sprzeciwu stron co do rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym postępowanie może się zakończyć bez bezpośredniego kontaktu sądu ze stronami postępowania i świadkami. Co więcej, przewidziana zarówno w art. 374 k.p.c., jak i art. 15zżs³ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. możliwość rozpoznania sprawy w postępowaniu odwoławczym na posiedzeniu niejawnym sprawia, że prawomocne zakończenie postępowania w konkretnej sprawie cywilnej może się odbyć bez bezpośredniego kontaktu strony z sądem. W tym zakresie nie sposób nie dostrzec, że tego rodzaju postępowanie, wyłącznie pisemne, prowadzone w sposób niejawny, jakkolwiek zbliża się w swoich założeniach do regulacji europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń i powoduje oczywiste przyspieszenie rozpoznania sprawy wynikające chociażby z braku konieczności wyznaczania terminów rozpraw, jej organizacji oraz doręczenia związanej z tym korespondencji, to jednak stanowi ewidentne odejście od tradycyjnie odczytywanych zasad naczelnych postępowania cywilnego. Podzielić należy przy tym stanowisko przewidujące, że niektóre z przyjętych rozwiązań pozostaną w procedurze cywilnej również po zakończeniu nadzwyczajnej sytuacji związanej ze stanem epidemii wynikającej z rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2 wywołującego chorobę COVID-19²⁸.

Bibliografia

- Bialecki M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Docho-
dzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II,
red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020.
- Dziurda M., *Dowód z zeznań świadka na piśmie*, „Palestra” 2019, nr 11.
- Gołaczyński J., Zalesińska A., *Nowe technologie w sądach na przykładzie wideokonferencji i składa-
nia pism procesowych i doręczeń elektronicznych w dobie pandemii COVID-19*, „Monitor
Prawniczy” 2020, nr 12.
- Jamróz T., Lewandowski P. [w:] *Postępowanie cywilne po nowelizacji. Komentarz dla pełnomoc-
ników procesowych i sędziów*, red. B. Karolczyk, Warszawa 2020.
- Jaworski S., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian*, Warszawa 2019.

²⁸ J. Gołaczyński, A. Zalesińska, *Nowe technologie...*, s. 639.

- Parafianowicz J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2020.
- Orecki M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Docho-
dzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II,
red. T. Zembruski, Warszawa 2020.
- Stefańska E. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Art. 1–505(38)*, red. M. Ma-
nowska, Warszawa 2015.
- Telenga P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki,
Kraków 2017.
- Wydra Ł. [w:] *Ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdział-
aniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji
kryzysowych. Komentarz*, red. K. Szmid, Warszawa 2020, Legalis.

Streszczenie

Artykuł dotyczy rozważań w przedmiocie rozwiązań wywodzących się z europejskiego postępowania w sprawach drobnych roszczeń, które znalazły swój wyraz w nowelizacji k.p.c. z 4 lipca 2019 r. oraz zyskały na znaczeniu w związku ze stanem epidemii związanym z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2. Omówione zostały kwestie dotyczące niejawnego rozpatrywania spraw, pisemnych zeznań, elektronicznej wymiany korespondencji oraz przeprowadzania rozprawy przy użyciu środków umożliwiających porozumiewanie się na odległość.

Słowa kluczowe: europejskie postępowanie w sprawach drobnych roszczeń, zeznania na piśmie, rozprawa na odległość, elektroniczna wymiana korespondencji

THE EUROPEANIZATION OF THE CIVIL PROCESS AS A FASTENING MEASURE – CONSIDERATIONS ON THE EUROPEAN SMALL CLAIM PROCEDURE IN THE CONTEXT OF PROCEDURAL SOLUTIONS IN STATE OF THE EPIDEMIC

Summary

The article concerns the considerations of the solutions derived from the European Small Claims Procedure, which were reflected in the amendment to the Code of Civil Procedure of 4 July 2019 and gained importance in connection with the epidemic related to the spread of the SARS-CoV-2 virus. Article discuss issues related to the closed sessions, written testimony, electronic correspondence and conducting a hearing with the use of remote communication means.

Keywords: European Small Claims Procedure, written testimony, distance trial, electronic corre-
spondence